

сприяти не лише розвитку системи організації праці на підприємстві та покращення його трудових показників, але й зростання прибутку підприємства та його конкурентоспроможності в сучасних умовах.

Література

1. Решміділова, С. Л. Організація праці на підприємстві: основні завдання та напрями удосконалення [Текст] / С. Л. Решміділова, Н. А. Мул, М. І. Зелена // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – Т. 3 № 4. – С. 66–69.
2. Вербецький, В.В. Організація праці менеджерів на машинобудівному підприємстві [Текст] / В. В. Вербецький, Н. М. Глевацька // Тези доповідей студентів і магістрантів на XLV науковій конференції 19 травня 2011 року. Кіровоград: КНТУ, 2011. – С. 121–124.
3. Оранський, Я. О. Окремі аспекти управління організацією праці на закордонних підприємствах [Електронний ресурс] / Я. О. Оранський, Г. І. Капінос. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/13_EISN_2014/Economics/10_167652.doc.htm
4. Плуґіна, Ю. А. Розвиток персоналу підприємства: підходи, сутність, моделі [Текст] / Ю. А. Плуґіна // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2013. – Вип. 42. – С. 323–327.
5. Гугул, О. Я. Теоретичні засади управління розвитком персоналу [Текст] / О. Я. Гугул // Інноваційна економіка. – 2013. – № 6. – С. 194–198.
6. Васюта, В. Б. Шляхи покращення організації праці на підприємстві [Текст] / В. Б. Васюта, А. Ю. Тронь // Materials of the X International scientific and practical conference, “Conduct of modern science”. Vol. 5. Economic science. Sheffield. Science and education LTD, 2014. – P. 71–74.

References

1. Reshmidilova, S. L., Mul, N. A., Zelena, M. I. (2009). Orhanizatsiia pratsi na pidpriemstvi: osnovni zavdannia ta napriamy udoskonalennia [The organization of labor in the enterprise: key challenges and areas for improvement]. Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu, 4 (3), 66–69.
2. Verbets'kyj, V. V., Hlevats'ka, N. M. (2011). Orhanizatsiia pratsi menedzheriv na mashynobudivnomu pidpriemstvi [Labour organization managers at an engineering company]. Tezy dopovidej studentiv i mahistrantiv na XLV naukovej konferentsii 19 travnia 2011 roku. Kirovohrad: KNTU, 121–124.
3. Orans'kyj, Ya. O., Kapinos, H. I. (2014). Okremi aspekty upravlinnia orhanizatsiieu pratsi na zakordonnnykh pidpriemstvakh [Some aspects of management of the organization of labor in foreign enterprises]. Efektyvna ekonomika. Available at: http://www.rusnauka.com/13_EISN_2014/Economics/10_167652.doc.htm.
4. Pluhina, Yu. A. (2013). Staff development company, approaches, essence, models [Staff development enterprise: approaches, essence, model]. The bulletin of transport and industry economics, 42, 323–327.
5. Huhul, O. Ya. (2013). The theoretical basis of management personnel development [The theoretical foundations of the management, staff development]. Innovatsijna ekonomika, 6, 194–198.
6. Vasiuta, V. B., Tron', A. Yu. (2014). Shliakhy pokraschennia orhanizatsii pratsi na pidpriemstvi [Ways of improving the organization of labor in the enterprise]. Materials of the X International scientific and practical conference, “Conduct of modern science”, 5, Economic science. Sheffield. Science and education LTD, 71–74.

*Рекомендовано до публікації д-р екон. наук, професор Кузняк Б. Я.
Дата надходження рукопису 22.04.2015*

Васюта Вікторія Борисівна, кандидат технічних наук, доцент, кафедра економіки підприємства та управління персоналом, Полтавський національний технічний університет ім. Юрія Кондратюка, пр. Першотравневий, 24, м. Полтава, Україна, 36000
E-mail: Vasuta_V_B@meta.ua

Васюта Василь Васильович, кандидат технічних наук, доцент, заступник декана гуманітарного факультета, Полтавський національний технічний університет ім. Юрія Кондратюка, пр. Першотравневий, 24, м. Полтава, Україна, 36011
E-mail: Vasuta_V_V@mail.ru

Тронь Анастасія Юрївна, Полтавський національний технічний університет ім. Юрія Кондратюка, пр. Першотравневий, 24, м. Полтава, Україна, 36011
E-mail: tron-anastasia1992@yandex.ru

УДК 351.82.639.21/31

DOI: 10.15587/2313-8416.2015.43253

МЕТОДОЛОГІЗАЦІЯ ГАЛУЗЕВОГО ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ НА ШЛЯХУ АДАПТАЦІЇ ЕКОНОМІКИ ДО УМОВ ТА ВИМОГ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

©Н. М. Вдовенко

Встановлено, що розвиток аграрного сектору економіки, зокрема і рибного господарства, на сьогодні, з огляду на визнаний Україною пріоритет інтеграції до ЄС не може здійснюватися поза переходом на сучасні міжнародні та європейські стандарти. Обґрунтовано методологічне забезпечення державного управління у процесі адаптації аграрного сектору економіки до вимог ЄС

Ключові слова: глобальна економіка, управління, галузь, аграрний сектор, аквакультура, стандарти, рибне господарство, європейська інтеграція

It was established that the development of the agricultural sector, including fisheries, to date, given the acknowledged priority of Ukraine's integration into the EU can't be implemented beyond the transition to modern international and European standards. It is grounded methodological support of public administration in the process of adapting the agricultural sector to EU requirements

Keywords: *global economy, management, industry, agriculture, aquaculture, standards, fisheries, European integration*

1. Вступ

Стратегічні вектори розвитку аграрного сектору економіки, зокрема і рибного господарства, на сьогодні, з огляду на обрані напрями європейської інтеграції не здійснюватимуться уникаючи переходу на сучасні як європейські, так і міжнародні стандарти. Крім того, основні міжнародні стандарти були вже визнані як ДСТУ. Слід відмітити, що успішна конкуренція підприємств рибного господарства на усіх типах ринків, обумовлена зростанням попиту на безпечні та якісні харчові продукти. Конкуренція на ринках передбачає розширення переліку об'єктів сертифікації, що практично унеможливує просування не якісної продукції на ринки. Актуального значення набуває питання вирішення піднятих питань, що вимагає високої стандартизації виробництва та управління.

2. Постановка проблеми

У методологічному відношенні, застосування ДСТУ ISO 22000 дозволяє аграрним та рибницьким підприємствам, насамперед, планувати та запроваджувати на практиці, проводити оновлення системи управління безпекою власних харчових продуктів. Водночас, вказане сприятиме демонструванню їх узгодженості з чинним вимогам до безпечності, якості продукції. Також це дасть змогу як визначати, так і оцінювати побажання замовників. Важливим аспектом дотримання стандартів є наслідування відповідності власної організації заявленій політиці щодо безпечності харчової продукції, відповідно демонструючи таку відповідність споживачам. Саме ці обставини сприяли аналізу та пошуку напрямів удосконалення галузевого державного управління в умовах глобальних трансформаційних процесів. Метою дослідження є обґрунтування методологічного забезпечення державного управління на шляху адаптації аграрного сектору економіки до вимог ЄС та визначенні подальших євроінтеграційних перспектив.

3. Літературний огляд

Серед значної кількості вчених, які внесли свій науковий доробок в розробку заходів впливу ми відмічаємо Г. А. Саймона. За визначенням вченого, різна господарська діяльність передбачає свідоме та несвідоме обрання дій з широкого переліку можливої для суб'єкта діяльності. У результаті певних дій альтернативні варіанти зменшуються, аж поки не залишиться один варіант, який і буде реалізований у практичній діяльності. Водночас можна констатувати, що раціональність означає повноту знання та вміння передбачати наслідки будь-якого із варіантів вибору дії. Та у практичній діяльності знання наслідків є завжди фрагментарними [1]. Тому кожен менеджер прагне до приведення в стандартну форму ал-

горитмів прийняття власних рішень на підставі діючих правових та нормативних обмежень, які є прийнятними для певного середовища й можуть бути відображені саме у задокументованій формі. А в будь-якому іншому випадку правові наслідки дій як керівництва, так і його підлеглих стають суттєво невизначеними. Отже, вданому разі важливо звернути увагу на думку Р. Акоффа та Ф. Емері, що будь-який стандарт може забезпечити ідеалізоване трактування поняття, якщо воно містить зрозуміле викладення умов і операцій, за якими та за допомогою яких у ідеалі мають бути вирішені ті проблеми, які відносяться саме до даного поняття. Не дивлячись на те, що стандарти в цілому можуть бути ідеалізованими лише у відносному сенсі – відносно сучасних тенденцій набуття наших знань [2]. Дослідження дають підстави стверджувати, що економічна енциклопедія визначає стандарт як:

1) офіційний державний або нормативно-технологічний документ галузі, підприємства, фірми, компанії, що встановлює якісні характеристики, вимоги, яким має відповідати даний вид виробленої продукції або товару;

2) зразок або еталон за яким здійснюють порівняння інших подібних об'єктів [3].

У Законі України “Про стандартизацію” від 17.05.2001 № 2408-III визначено, що стандарт, як документ, розроблено на основі досягнутої згоди та затверджений відповідним органом, який встановив призначені для загального й багаторазового використання правила, інструкції, характеристики, що стосуються діяльності, її наслідки, включаючи харчову продукцію, процеси або послуги, дотримання яких є не завжди обов'язковим. Оптимізація і ефективне використання природних ресурсів (в тому числі і рибних та водних ресурсів), відповідно до певних об'єктів стандартизації, їх призначенню, надання даних споживачам про якість рибної продукції, процеси і послуги, підтримка розвитку та міжнародної конкурентоспроможності як продукції, так і рибної галузі, визначене важливою метою процесів стандартизації в Україні.

4. Викладення основного матеріалу з повним науковим обґрунтуванням отриманих результатів

Визначальним чинником прибутковості галузей аграрного сектору економіки є перехід та впровадження світових стандартів якості та безпеки, гармонізованих із відповідними європейськими стандартами. Ще у 1990 р. Концепція переходу УРСР до ринкової економіки [5] зорієнтувала систему державного управління на поєднання нормативного, фінансового та адміністративного механізмів. При цьому вказане поєднання одразу було зорієнтоване

на найвищі світові стандарти. Так, Закон України “Про Концепцію Національної програми інформатизації” від 04.02.1998 № 75 [6], відмітив вкрай повільне освоєння перспективних інформаційних технологій, ускладнене через недостатність та неповноту системи стандартів, гармонізованих з міжнародними. На той час в Україні загальна кількість стандартів із інформаційних технологій становила близько 4 % загальної кількості державних стандартів. Водночас у інших країнах ця частка перевищує 10 %. До того ж темпи міжнародної стандартизації у галузі інформаційних технологій були випереджаючими відносно інших галузей та щорічно зростали на 10–15 %. На той час ISO були розроблені та затверджені майже 1400 міжнародних стандарти з інформаційних технологій, і стільки ж розроблялося. В Україні починаючи з 1992 року до 1997 року розроблено та впроваджено не менше 100 державних стандартів із інформаційних технологій, переважно термінологічних. Державна програма стандартизації на 2006–2010 роки свідчить, що в Україні прийнято 6113 нормативних документів у сфері стандартизації, із яких 2516 лише гармонізовано з міжнародними та євростандартами. Також нині діє близько 19 тис. міждержавних стандартів, із яких гармонізовано 10,3 %. У той час міжнародні організації стандартизації прийняли 20 тисяч стандартів, які використовують у міжнародній торгівлі у відповідності з вимогами Світової організації торгівлі та діє понад 16 тисяч нормативних документів європейських організацій стандартизації. Виходячи з практики стандартизації економіки розвинутих країн світу, подальший економічний розвиток України повинен набути сучасних високих стандартизаційних рис. Якщо проаналізувати, то практично до усіх сфер економічної діяльності включені аспекти стандартизації. У Законі України “Про охорону навколишнього природного середовища” від 25.06.1991 № 1264-ХІІ [7] до основних принципів віднесено пріоритетність вимог екологічної безпеки та обов’язковість додержання екологічних стандартів, нормативів, лімітів використання природних біоресурсів при здійсненні господарської, управлінської та іншої діяльності. Така вимога є актуальною по відношенню до аграрного сектора, який є чи не головним забруднювачем довкілля [8, С. 93]. В Україні таке забруднення на 35–40 % (земель і водних об’єктів – до 50 %) обумовлено саме функціонуванням агропромислового комплексу [9, С. 94].

Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 19.09.2007 № 1158 передбачає реформування системи управління в аграрному секторі, яке має зосередитися на вирішенні питань формування наукової, методичної, інституціональної, нормативної, технологічної та правової бази для створення системи інформаційного забезпечення управління, що відповідає сучасним міжнародним стандартам. Тобто слід створити конкурентоспроможну систему управління аграрним сектором економіки України, яка відповідає як між-

народним стандартам менеджменту, так і вимогам СОТ та директивам ЄС.

Мінагрополітики України [11] має повноваження щодо розроблення технічних регламентів, стандартів та інших нормативних документів, а також установлення порядку розроблення та використання галузевих стандартів. Проте Держрибагентство України у цій сфері отримало лише повноваження запровадження спеціальних форм статистичної звітності в галузі рибного господарства стосовно водних біологічних ресурсів узгоджено до міжнародних стандартів та норм, а також забезпечення обміну такою інформацією з міжнародними організаціями згідно із чинним законодавством та міжнародними договорами України. Концепція Державної цільової економічної програми розвитку рибного господарства на 2012–2016 роки від 05.10.2011 № 1003-р, згадує заходи з активізації міжнародної діяльності, створення умов для залучення в сектор інвестицій. Проте у ній відсутня будь-яка згадка про стандартизаційні передумови такої діяльності, без чого малоімовірна й інвестиційна привабливість цієї галузі. Отже, методологічні підходи до удосконалення державного управління рибним господарством має координуватися із стандартизацією виробництва й управління (рис. 1).

Господарський кодекс України у статті 19.3 вказує, що контроль та нагляд за господарською діяльністю, зокрема у сфері якості і безпечність продукції та послуг здійснює держава. З набуттям Україною членства у ФАО ООН та СОТ суттєво зростають і вимоги до безпеки та якості продукції аграрного сектора, зокрема аквакультури. Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року, затверджена постановою Кабінету Міністрів України, запровадила політику гарантування безпечності та якості харчових продуктів. Вона спрямовується переважно на розробку і запровадження різних стандартів щодо якості на всі види агропромислової продукції згідно до міжнародних, створення бази даних про вітчизняні та закордонні біотехнології. Закон України “Про рибне господарство, промислове рибальство і охорону водних біоресурсів” від 08.07.2011 № 3677–VI також веде мову про забезпечення якості та безпеки рибної продукції для життя та здоров’я людей та запобігання негативному впливу на навколишнє середовище. Водночас аспекти якості та безпеки є пересічними множинами, тому вони, як і об’єкти стандартизації, мають індивідуальну специфіку. Зокрема, якість харчового продукту визначається як ступінь досконалості властивостей та характерних його рис, які здатні задовольнити побажання тих, хто споживає харчовий продукт, а безпека даного продукту – як його стан, що є наслідком діяльності з виробництва, реалізації, здійснюється з дотриманням вимог, встановлених санітарними заходами або технічними регламентами. Потрібна впевненість у тому, що даний продукт не завдасть збитків здоров’ю споживачів, якщо він спожитий згідно призначення [16].

Якщо провести теоретичну дискусію, то проблему рівня якості вмонтовану у систему якості управління, досліджували різні вчені. Зокрема. Арис-

тотель у свій час відмітив, що зміна у кількості та зміна у якості – не є тотожним, оскільки кількість це те, що є подільним на складові елементи. В той же час якість він визначає як видову відміну сутності, або ж стан того, що рухається та різниця у русі [17]. Гегель визначає якість як невизначеність певного буття по відношенню до буття взагалі, а ідеальність – як якість нескінченності [18]. На думку К. Маркса, матеріальною передумовою відтворення у розширеному масштабі є зміна саме якісного призначення даних елементів простого відтворення [19]. Тож забезпечення відповідності характеристик об'єкта та суб'єкта управління вимогам якості стає важливою задачею державного управління у контексті переведення їх у стан сталого зростання на основі сучасної моделі галузевого розвитку. Розробленням теоретичних засад застосування системи управління якістю також займалися Демінг Е., Джуран Дж., Імаї М., Ісікава К., Шухарт У. [4, 12, 20, 21]. Визнаючи значний внесок Е. Демінга та У. Шухарта у теорію управління якістю, інші вчені вказують на необхідність подальшого її удосконалення [4, 12]. К. Ісікава стверджує: фізика, хімія та математика – це універсальні дисципліни, які можуть бути застосовані рівною мірою до усіх країн, але коли мова йде про управління

системою якості, у якій присутнє поняття “управління”, то тут є великою роль людських та соціальних чинників. Так, незалежно від того, наскільки вдалі американські та британські методи, їх не можна імпортувати до Японії у тому вигляді, які вони є у США чи Великій Британії. Щоб досягти успіхів, слід створити японські методи, подолати технократизацію (монополії інженерно-технічних робітників на статистичний контроль якості), що суттєво обмежує масштаб застосування на практиці системи управління якістю. У цьому контексті К. Ісікава згадує Дж. Джурана, що у свій час створив атмосферу, де управління якістю почало сприйматися як знаряддя керівництва [13]. На думку ж Дж. Джурана, сам по собі факт додержання вимог стандартів саме ISO 9000 ще не гарантує компаніям провідних позицій в сфері якості. Приклади компаній, що досягли таких позицій, вказують на ряд спільних моментів у їх діяльності, зокрема навчання персоналу, високі темпи впровадження удосконалень із року у рік, залучення робітників до забезпечення якості, які не втілені у ISO 9000 [15].

Слід звернути увагу, що стандарти серії ISO 9000 прийняті як ДСТУ в Україні ще з 2001 року (рис. 2) [14].

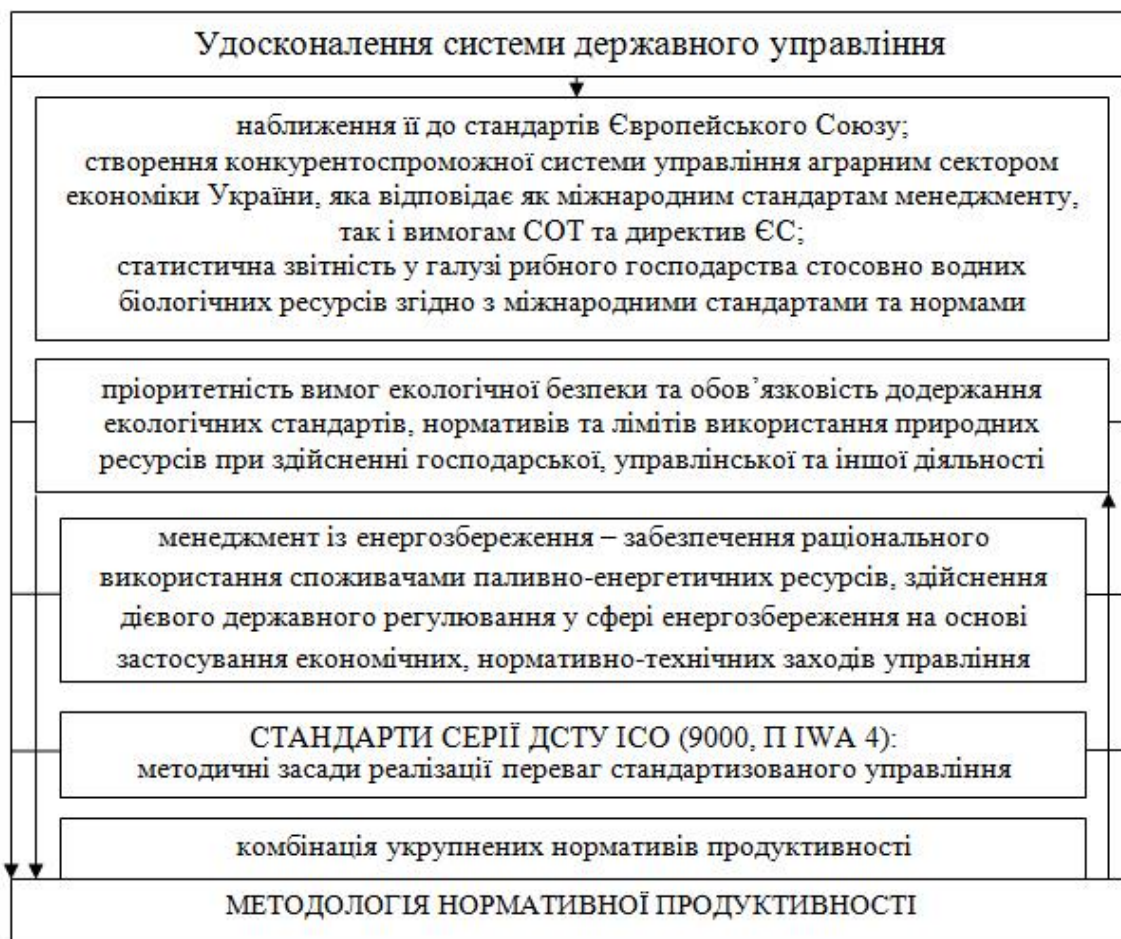

Рис. 1. Схема узгодження процесів стандартизації та методологізації державного управління аграрним сектором та аквакультурою. Джерело: узагальнення матеріалів [5, 7, 9, 11]

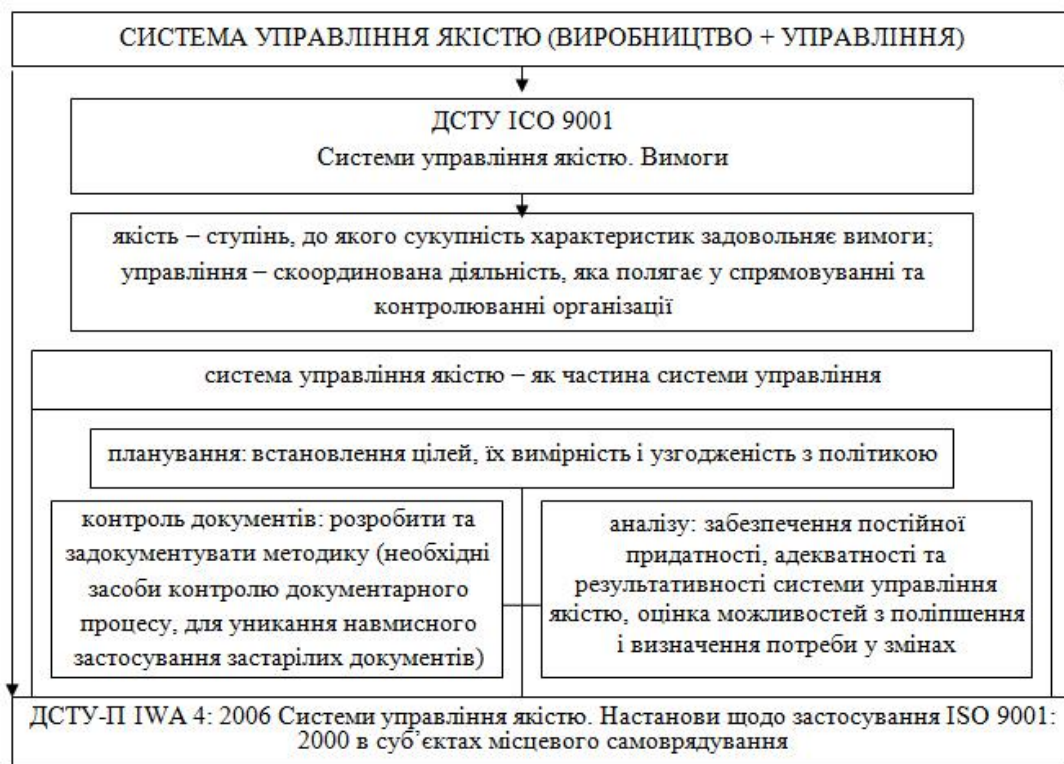

Рис. 2. Схема організації стандартизованої системи управління якістю стосовно виробничої та управлінської підсистем. Джерело. Згадані вище стандарти ІСО

Про нагальність якісного удосконалення державного управління згадує В. В. Юрчишин, на думку якого, аграрному сектору вже час перейти до системного розвитку управління, відміною якого є одночасне включення у нього не тільки структурних, але й правових, організаційних, економічних, соціальних складових та всебічне опрацювання науково-методологічних і організаційно-економічних засад управління у напрямі отримання вищої управлінської якості у формі позитивного синергетичного ефекту [10].

Згідно Плану дій “Україна – ЄС” Європейська політика сусідства, підкреслено, що Україна та ЄС дійшли згоди і інтенсифікували безпекові та економічні відносини. При цьому Україна має забезпечити проведення її законодавчих реформ згідно з міжнародними стандартами; провести заходи з включення питань захисту довкілля до політики різних сфер, зокрема у галузі регіонального розвитку та сільського господарства, підвищити безпеку харчових продуктів для усіх споживачів. Виписати загальні принципи безпечності харчових продуктів, а також імплементувати систему Hazard Analysis Critical Control Point в тому числі і на рибницьких підприємствах.

5. Висновки та перспективи подальших досліджень

Таким чином, у перспективі розвиток аквакультури може бути здійснений при гармонізації відносин як державного управління, регулювання, так і ринкових механізмів, контролю дотримання вимог сталого розвитку; реалізації науково-інноваційно-інвестиційної моделі розвитку галузі та наявного досконалого управлінського інструментарію; коорди-

нації диверсифікованих складових системи державних класифікацій, як елементу забезпечення дієвості прийняття рішень системою державного управління аграрної сфери; досягнення інтеграції аквакультури з комплементарними галузями агропромислового сектора. Такий підхід дозволяє реалізувати потенційні можливості системної методології, на основі якої будуть узгоджуватися програми економічного розвитку України та її регіонів, галузей, а також відповідні програми соціально-економічного розвитку з урахуванням вимог перспективної моделі розвитку вітчизняної економіки, координація державного управління за рівнями “центр–регіон–район”. Крім того, лише на цих засадах стане можливим забезпечення тісних зв'язків між підприємствами рибного господарства у галузі аквакультури і системою державного управління, що є передумовою оптимального поєднання сильних сторін ринкових та управлінських важелів.

Література

1. Саймон, Г. А. Адміністративна поведінка: Дослідження процесів прийняття рішень в організаціях, що виконують адміністративні функції [Текст] / Г. А. Саймон; пер. з англ. – К.: АртЕк, 2001. – 392 с.
2. Акофф, Р. О целеустремленных системах [Текст] / Р. Акофф, Ф. Эмери; пер. с. англ. – М.: Сов. радио, 1974. – 224 с.
3. Економічна енциклопедія: у 3 т. Т. 3 [Текст] / за ред. С. В. Мочерного. – К.: Академія, 2002. – 952 с.
4. Нив, Г. Р. Пространство доктора Деминга [Текст] / Г. Р. Нив. – М.: МГИЭТ (ТУ), 1996. – С. 23–25.
5. Концепція переходу Української РСР до ринкової економіки від 01.11.1990 [Текст] / Відомості Верховної Ради УРСР. – 1990. – № 48. – С. 632.
6. Про Концепцію Національної програми інформатизації: Закон України від 04.02.1998 № 75 (із змінами, внесеними згідно із Законами від 09.02.2006 № 3421-

IV, від 07.07.2011 № 3610-VI [Текст] / Офіційний вісник України. – 1998. – № 10. – С. 15.

7. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 № 1264-XII [Текст] / Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 41. – С. 546.

8. Маклярский, Б. М. Экологический бумеранг: классовые аспекты проблемы охраны окружающей среды [Текст] / Б. М. Маклярский. – М.: Междунар. отнош., 1980. – 232 с.

9. Созинов, А. А. Принципы развития агросферы Украины в XXI столетии [Текст] / А. А. Созинов // Сб. научных трудов Института земледелия УААН. – 1999. – Вып. 4. – С. 91–96.

10. Юрчишин, В. В. Науково-методологічні та організаційні основи розвитку системи управління аграрним сектором економіки [Текст] / В. В. Юрчишин // Економіка АПК. – 2003. – № 1. – С. 15–20.

11. Про Міністерство аграрної політики та продовольства України: Указ Президента України від 23.04.2011 № 500/2011 [Текст] / Офіційний вісник України. – 2011. – № 31. – С. 16.

12. Деминг, Э. Выход из кризиса [Текст] / Э. Деминг; пер. с англ. – Тверь: Альба, 1994. – 257 с.

13. Исикава, К. Японские методы управления качеством [Текст] / К. Исикава; пер. с англ. – М.: Экономика, 1988. – 263 с.

14. Про затвердження Програми запровадження системи управління якістю в органах виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України від 11.05.2006 № 614 [Текст] / Офіційний вісник України. – 2006. – № 20. – С. 19.

15. Лап, В. А. Доктор Дж. Джуран критикует стандарты ИСО серии 9000 [Текст] / В. А. Лап // Стандарты и качество. – 1999. – № 11. – С. 34–38.

16. Про безпечність та якість харчових продуктів: Закон України від 23.12.1997 № 771 [Текст] / Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 19. – С. 98.

17. Аристотель. Метафизика [Текст] / Аристотель. Соч. в 4-х томах. Т. 1. – М.: Мысль, 1976. – С. 63–368.

18. Гегель, Г. Наука логики. В 3-х томах. Т. 1 [Текст] / Г. Гегель; пер. с нем. – М.: Мысль, 1970. – 501 с.

19. Маркс, К. Капитал. Т. 2 [Текст] / К. Маркс, Ф. Энгельс. – М.: Госполитиздат, 1961. – 580 с.

20. Адлер, Ю. П. Методы постоянного совершенствования сквозь призму цикла Шухарта-Деминга [Текст] / Ю. П. Адлер, Е. И. Хунузиди, В. Л. Шпер // Методы менеджмента качества. – 2005. – № 3. – С. 54–59.

21. Имаи, М. Кайдзен: ключ к успеху японских компаний [Текст] / М. Имаи; пер. с англ. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2004. – 346 с.

References

1. Sajmon, G. A. (2001). Administratyvna povedinka: Doslidzhennja procesiv pryjnjattja rishen' v organizacijah, shho vykonujut' administratyvni funkcii'. Kiev: ArtEk, 392.

2. Akoff, R., Jemeri, F. (1974). O celeustremlynyh sistemah. Moscow: Sov. radio, 224.

3. Mochernii, S. V. (Ed.) (2002). Ekonomichna entsiklopediya. In 3 Volumes. Vol. 3. Kiev: Akademlya, 952.

4. Niv, G. R. (1996). Prostranstvo doktora Deminga. Moscow: MGIIeT (TU), 23–25.

5. Konceptija perehodu Ukrai'ns'koi' RSR do rynkovoi' ekonomiky vid 01.11.1990 (1990). Vidomosti Verhovnoi' Rady URSR, 48, 632.

6. Pro Konceptiju Nacional'noi' programy informatyzacii: Zakon Ukrai'ny vid 04.02.1998 № 75 (iz zminyamy, vnesenyi zgidno iz Zakonamy vid 09.02.2006 № 3421-IV, vid 07.07.2011 № 3610-VI) (1998). Oficijnyj visnyk Ukrai'ny, 10, 15.

7. Pro ohoronu navkolysn'ogo pryrodnogo seredovyshha: Zakon Ukrai'ny vid 25.06.1991 № 1264-XII (1991). Vidomosti Verhovnoi' Rady Ukrai'ny, 41, 546.

8. Maklyarskiy, B. M. (1980). Ekologicheskij bumerang: klassovyie aspektyi problemyi ohranyi okruzhayuschey sredi. Moscow: Mezhdunar. otnosh., 232.

9. Sozinov, A. A. (1999). Printsipy razvitiya agrosferyi Ukrainy v XXI stoletii. Sb. nauchnyih trudov Institutu zemledeliya UAAN, 4, 91–96.

10. Yurchy'shy'n, V. V. (2003). Naukovo-metodologichni ta organizacijni osnovy` rozvytku sy`stemy` upravlinnya agrarny`m sektorom ekonomiky`. Ekonomika APK, 1, 15–20.

11. Pro Ministerstvo agrarnoyi polityky` ta prodovol'stva Ukrayiny: Ukaz Prezydenta Ukrayiny` vid 23.04.2011 № 500/2011 (2011). Oficijny`j visny`k Ukrayiny, 31, 16.

12. Deming, E. (1994). Vyihod iz krizisa. Tver: Alba, 257.

13. Isikava, K. (1988). Yaponskie metodyi upravleniya kachestvom. Moscow: Ekonomika, 263.

14. Pro zatverdzhennya Programy zaprovadzhennya sy`stemy upravlinnya yakistyu v organax vy`konavchoyi vlady: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 11.05.2006 № 614 (2006). Oficijny`j visny`k Ukrayiny, 20, 19.

15. Lap, V. A. (1999). Doktor Dzh. Dzhuran kritikuet standartyi ISO serii 9000. Standartyi i kachestvo, 11, 34–38.

16. Pro bezpechnist ta yakist` xarchovykh produktiv: Zakon Ukrayiny vid 23.12.1997 № 771 (1998). Vidomosti Verhovnoyi Rady Ukrayiny, 19, 98.

17. Aristotel. Metafizika (1976). Soch. In 4 volumes. Vol. 1. Moscow: Myisl, 63–368.

18. Gegel, G. (1970). Nauka logiki. In 3 volumes. Vol. 1. Moscow: Myisl, 501.

19. Marks, K., Engels, F. (1961). Kapital. Vol. 2. Moscow: Gospolitizdat, 580.

20. Adler, Yu. P., Hunuzidi, E. I., Shper, V. L. (2005). Metodyi postoyannogo sovershenstvovaniya skvoz prizmu tsikla Shuharta-Deminga. Metodyi menedzhmenta kachestva, 3, 54–59.

21. Imai, M. (2004). Kayden: klyuch k uspehu yaponskih kompaniy. Moscow: Alpina Biznes Buks, 346.

Дата надходження рукопису 24.04.2015

Вдовенко Наталія Михайлівна, доктор економічних наук, доцент, завідувач кафедри глобальної економіки, Національний університет біоресурсів і природокористування України, вул. Героїв Оборони, 11, м. Київ, Україна, 03041
E-mail: nata0409@gmail.com